A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2015. december 17.*

„Előzetes döntéshozatal — EUMSZ 56. cikk — Szolgáltatásnyújtás szabadsága — Az egyenlő bánásmód elve és a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve — Átláthatósági kötelezettség — E kötelezettség hatálya — Nemzeti kollektív szerződések — Az általános biztosítási rendszert kiegészítő rendszer — Az e rendszert kezelő biztosító szervezet szociális partnerek általi kijelölése — E rendszer miniszteri rendelettel történő kiterjesztése az érintett ágazat valamennyi munkavállalójára és munkáltatójára — A Bíróság előzetes döntéshozatala időbeli hatályának korlátozása”

A C-25/14. és C-26/14. sz. egyesített ügyekben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti két kérelem tárgyában, amelyeket a Conseil d’État (államtanács, Franciaország) a Bírósághoz 2014. január 20-án érkezett, 2013. december 30-i határozataival terjesztett elő az előtte

az **Union des syndicats de l’immobilier (UNIS)**

és

a **Ministre du Travail, de l’Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social**,

a **Syndicat national des résidences de tourisme (SNRT) és társai** (C-25/14)

között,

a **Beaudout Père et Fils SARL**

és

a **Ministre du Travail, de l’Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social**,

a **Confédération nationale de la boulangerie et boulangerie-pâtisserie française**,

a **Fédération générale agro-alimentaire – CFDT és társai** (C-26/14)

között folyamatban lévő eljárásokban,

A BÍRÓSÁG (ötödik tanács),

tagjai: T. von Danwitz, a negyedik tanács elnöke, az ötödik tanács elnökeként eljárva, D. Šváby (előadó), A. Rosas, Juhász E. és C. Vajda bírák,

főtanácsnok: N. Jääskinen,

* Az eljárás nyelve: francia.

hivatalvezető: V. Tourrès tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2015. január 22-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– az Union des syndicats de l'immobilier (UNIS) képviseletében C. Bertrand és F. Blancpain avocats,

– a Beaudout Père és Fils SARL képviseletében F. Uroz és P. Praliaud avocats,

– a Syndicat national des résidences de tourisme (SNRT) és társai képviseletében J.-J. Gatineau avocat,

– a Confédération nationale de la boulangerie et boulangerie-pâtisserie française képviseletében D. Le Prado és J. Barthélémy avocats,

– a Fédération générale agroalimentaire – CFDT és társai képviseletében O. Coudray avocat,

– a francia kormány képviseletében D. Colas, R. Coesme és F. Gloaguen, meghatalmazotti minőségben,

– a belga kormány képviseletében M. Jacobs, L. Van den Broeck és J. Van Holm, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében A. Tokár és O. Beynet, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2015. március 19-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek az EUMSZ 56. cikk értelmezésére irányulnak.

2 E kérelmeket az Union des syndicats de l'immobilier (UNIS) és a Beaudout Père et Fils SARL a ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social (munka-, foglalkoztatás-, szakképzés- és szociális párbeszédügyi miniszter) az egy vagy több kiegészítő biztosítási rendszerben vagy egészségügyi ellátási költségek visszatérítésére irányuló kiegészítő rendszerében egy adott biztosítási intézményt egyetlen biztosító szervezetként kijelölő kollektív megállapodásoknak az érintett ágazat valamennyi munkáltatójára és munkavállalójára kiterjesztő két rendeletének megsemmisítése tárgyában folyamatban lévő két külön eljárás keretében terjesztették elő.

A jogi háttér

3 A társadalombiztosítási törvénykönyv (code de la sécurité sociale) L. 911-1. cikkének az alapügyekre alkalmazandó változata értelmében a munkavállalók kollektív biztosítási jogosultságai – a társadalombiztosítás szervezetéből eredő jogokon túl – többek között kollektív szerződés vagy megállapodás útján határozhatók meg. Ezen törvénykönyv L. 911-2. cikke értelmében az ilyen kollektív biztosítási jogosultságok – a társadalombiztosítás szervezetéből eredő fedezeten túl – a testi épséget veszélyeztető vagy a szüléshez kapcsolódó kockázatok fedezetére irányulhatnak. A munka törvénykönyve (code du travail) L. 2262-1. cikkének az említett ügyekre alkalmazandó változata értelmében a kollektív szerződések vagy megállapodások az azokat aláíró felek, illetve az aláíró

szervezetek és csoportok tagjai számára kötelezően alkalmazandóak. A társadalombiztosítási törvénykönyv (code de la sécurité sociale) L. 911-3. cikke értelmében ugyanakkor az illetékes miniszter e szerződéseket és megállapodásokat rendelettel kiterjesztheti.

4 Az említett munka törvénykönyve (code du travail) és különösen annak L. 2261-15., L. 2261-16., L. 2261-19., L. 2261-24., L. 2261-27. és D. 2261-3. cikke szabályozza ezt a kiterjesztésre irányuló eljárást.

5 Ebből következik, hogy az ágazati kollektív szerződéseket, valamint a paritásos egyeztető bizottság keretében kötött, szakmai vagy szakmaközi megállapodásokat, illetve azok módosító záradékait és mellékleteit az illetékes miniszter bizonyos feltételek mellett rendeletben kiterjesztheti, amely rendelet tárgya ezek kötelezővé tétele az érintett szerződés vagy megállapodás hatálya alá tartozó valamennyi munkavállaló és munkáltató tekintetében. Az ilyen eljárás az ezen szerződést vagy e megállapodást elfogadó paritásos bizottságban résztvevő reprezentatív munkáltatói vagy munkavállalói szervezet vagy a munkaügyért felelős miniszter kérelmére indulhat meg.

6 Ezen eljárás során a *Journal officiel de la République française*-ben [a Francia Köztársaság hivatalos lapja] felhívást kell közzétenni, amely megjelöli az érintett szerződés vagy megállapodás letétbehelyezésének helyét, és amelyben felkérik az érdekelt szervezeteket és személyeket, hogy e felhívás közzétételétől számított tizenöt napon belül ismertessék észrevételeiket. A Commission nationale de la convention collective-vel (a kollektív szerződések nemzeti bizottsága) előzetes konzultációt kell folytatni, és e tanácsnak kedvező indokolt véleményt kell adnia. Legalább két, az e tanácsban részt vevő munkáltatói vagy munkavállalói szervezet indokolt kifogása esetén a miniszter újból részletes konzultációt folytathat e tanáccsal, és ezt követően – az általa kibocsátandó új vélemény alapján – határozhat a kiterjesztésről.

7 A társadalombiztosítási törvénykönyv (code de la sécurité sociale) L. 912-1. cikkének az alapügyekben alkalmazandó változata értelmében, amennyiben a munkavállalók javára biztosítási jogosultságokat előíró kollektív megállapodások a kockázatok megosztását írják elő egy vagy több olyan, biztosító szervezetként való működésre jogosult szervezetnél, amelyhez az ezen megállapodások hatálya alá tartozó vállalkozások csatlakozni kötelesek, e megállapodásoknak olyan záradékot kell tartalmazniuk, amely előírja, hogy a kockázatmegosztás módjait legfeljebb ötéves rendszerességgel felül kell vizsgálni.

Az alapeljárások és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

8 A C-25/14. sz. ügy esetében a Conseil d'État (államtanács) előadja, hogy az ingatlanágazat nemzeti kollektív szerződésének 2010. november 23-i 48. sz. módosító záradéka és a 2011. május 17-i 49. és 50. sz. módosító záradéka az érintett ágazat összes munkavállalójára vonatkozóan bevezette az elhalálozással, munkaképtelenséggel vagy rokkantsággal kapcsolatos kockázatokra vonatkozó kötelező biztosítási rendszert, valamint az egészségügyi költségek visszatérítésének kiegészítő rendszerét.

9 A 2010. november 23-i 48. sz. módosító záradék 17. cikke az Institution de prévoyance du groupe Mornay-t (IPGM) jelölte ki e két rendszer tekintetében egyetlen biztosító szervezetként.

10 A ministre du Travail, de l'Emploi et de la Santé (munkaügyi, foglalkoztatási és egészségügyi miniszter) a 2011. július 13-i rendelettel az említett módosító záradékokat kötelezővé tette az érintett ágazat valamennyi munkavállalója és munkáltatója számára.

11 Az UNIS 2011. szeptember 23-án előterjesztett keresetében e miniszteri rendelet megsemmisítését kérte, többek között arra hivatkozva, hogy az IPGM-et az állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának és az egyenlő bánásmódnak az EUMSZ 56. cikkből eredő elvéből fakadó átláthatósági kötelezettség tiszteletben tartása nélkül jelölték ki az említett rendszerek egyetlen biztosító szervezetének.

12 A kérdést előterjesztő bíróság szerint az IPGM-et, amely ugyan nonprofit szervezet és a szolidaritási elv alapján működik, olyan gazdasági tevékenységet végző vállalkozásnak kell tekinteni, amelyet a szociális partnerek más olyan vállalkozások közül választottak ki, amelyekkel a biztosítási szolgáltatások piacán versenyben áll.

13 A C-26/14. sz. ügyet illetően e bíróság kifejti, hogy a pékipari és sütőipari ágazat (kisipari vállalkozások) nemzeti kollektív szerződésének (convention collective nationale de la boulangerie-pâtisserie [entreprises artisanales]) 2006. április 24-i 83. sz. módosító záradéka bevezette az érintett ágazat valamennyi munkavállalójára vonatkozóan az egészségügyi ellátási költségek kiegészítő visszatérítésének a fedezett kockázatok megosztása és a munkáltatók kötelező csatlakozása alapján működő rendszerét.

14 Ugyanezen kollektív szerződés 100. módosító záradékának 6. cikke az AG2R Prévoyance-t jelölte ki e rendszer egyetlen biztosító szervezetének. Az említett rendszer ellátásait és járulékait e kollektív szerződés módosító záradéka állapítja meg.

15 A ministre du Travail, de l'Emploi et de la Santé (munkaügyi, foglalkoztatási és egészségügyi miniszter) a 2011. december 23-i rendelettel ezen ágazat valamennyi munkavállalójára és munkáltatójára vonatkozóan kötelezővé tette az említett 100. sz. módosító záradékot.

16 A kérdést előterjesztő bíróság áttételesen az – e kérdést a nemzeti bíróság mérlegelésére bízó – AG2R Prévoyance ítélet (C-437/09, EU:C:2011:112) 59–65. pontjára hivatkozva megállapítja, hogy az AG2R Prévoyance-t, amely ugyan nonprofit szervezet és a szolidaritási elv alapján működik, a szociális partnerek szabadon, többek között a kötelezettségvállalásának módjaira vonatkozó tárgyalás eredményeképpen választották ki azon biztosítási intézmények, biztosítóegyletek és biztosítási vállalkozások közül, amelyek alkalmasak arra, hogy olyan kiegészítő rendszer kezelésének ellátására jelöljék ki őket, mint amilyen az érintett rendszer. Következésképpen e biztosítási intézményt olyan gazdasági tevékenységet végző vállalkozásnak kell tekinteni, amelyet a szociális partnerek más olyan vállalkozások közül választottak ki, amelyek versenyben állnak egymással a biztosítási szolgáltatások piacán.

17 Ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróság – továbbra is az AG2R Prévoyance ítéletre (C-437/09, EU:C:2011:112) való áttételes hivatkozás keretében – átveszi az ezen ítélet 66–81. pontjában szereplő elemzést, és megállapítja következésképpen, hogy az EUMSZ 102. cikk és az EUMSZ 106. cikk szempontjából sem az érintett módosító záradék, sem a kiterjesztésről szóló rendelet nem szabálytalan. E bíróság egyebekben az ezen cikkekkel fennálló kapcsolat hiánya miatt elveti az arra alapított kifogást, hogy a biztosító szervezet kijelölését megelőzően nem került sor ajánlattételi felhívásra.

18 Ezzel szemben a Conseil d'État (államtanács) a két előzetes döntéshozatalra utaló határozatában említi a szerencsejátékok szervezéséhez való kizárólagos jog biztosítására vonatkozó Sporting Exchange ítéletet (C-203/08, EU:C:2010:307). A Conseil d'État (államtanács) rámutat, hogy az ezen ítélet 47. pontjának megfelelően az átláthatósági kötelezettség kötelező előfeltétel a tagállamok azon jogosultsága vonatkozásában, hogy valamely gazdasági szereplő számára egy adott gazdasági tevékenység gyakorlására kizárólagos jogot biztosítsanak, tekintet nélkül e gazdasági szereplő kiválasztásának módjára.

19 E vonatkozásban e bíróság arra keres választ, hogy e kötelezettség tiszteletben tartása kötelező előfeltételét képezi-e annak, hogy valamely tagállam az adott ágazat valamennyi vállalkozására kiterjessze az olyan kollektív megállapodás hatályát, amely egyetlen, a szociális partnerek által kiválasztott biztosítószervezetre bízza az ezen ágazat munkavállalói számára kialakított kiegészítő biztosítási rendszer kezelését.

20 Következésképpen a Conseil d'État (államtanács) felfüggesztette a két alapeljárást és előzetes döntéshozatal céljából ugyanazt a következőképpen megfogalmazott kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Az EUMSZ 56. cikkből következő átláthatósági kötelezettség tiszteletben tartása kötelező előfeltétele-e annak, hogy valamely tagállam az adott ágazat valamennyi vállalkozására kiterjessze az olyan kollektív megállapodás hatályát, amely egyetlen, a szociális partnerek által kiválasztott gazdasági szereplőre bízza a munkavállalók számára kialakított kötelező kiegészítő biztosítási rendszer kezelését?"

21 A Bíróság elnöke 2014. január 29-i végzésével elrendelte a C-25/14. és a C-26/14. sz. ügy egyesítését az írásbeli és a szóbeli szakasz lefolytatása és az ítélet meghozatala céljából.

A szóbeli szakasz újbóli megnyitása iránti kérelemről

22 A Confédération nationale de la boulangerie et boulangerie-pâtisserie française (francia pékipari és pék- és sütőipari nemzeti szövetség) a Bíróság Hivatalához 2015. április 8-án érkezett kérelmében kérte a szóbeli szakasz újbóli megnyitását. Lényegében arra hivatkozik, hogy az érintettek nem vitattak meg bizonyos, a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelemben lényegesként feltüntetett érveket. Valójában arról van szó, hogy az alapügyben szóban forgó piac – annak megítélését illetően, hogy fennáll-e a szolgáltatásnyújtás szabadságának korlátozása, és az igazolható-e – a jellemzőit, valamint a C-26/14. sz. ügy alapeljárásban szóban forgó rendszer önkormányzati jellegéhez, a kollektív megállapodás megkötésének szabályaihoz, továbbá az illetékes minisztert az ilyen megállapodás kiterjesztésére vonatkozóan megillető jogosultságokhoz kapcsolódó következményeket tekintve egyértelmű határokon átnyúló érdeket képvisel-e.

23 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság eljárási szabályzatának 83. cikke értelmében a Bíróság a főtanácsnok meghallgatását követően az eljárás során bármikor elrendelheti az eljárás szóbeli szakaszának újbóli megnyitását, különösen, ha úgy ítéli meg, hogy az ügy körülményei nincsenek kellően feltárva, vagy ha az ügyet olyan érv alapján kellene eldönteni, amelyet a felek, illetve az Európai Unió Bírósága alapokmányának 23. cikke szerinti érdekeltek nem vitattak meg.

24 A jelen ügyben a főtanácsnok meghallgatását követően a Bíróság úgy ítéli meg, hogy minden olyan információval rendelkezik, amely szükséges az előterjesztett kérdés megválaszolásához, és hogy ezeket az információkat a felek megvitatták.

25 Ebből következően a Confédération nationale de la boulangerie et boulangerie-pâtisserie française kérelmét el kell utasítani.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

26 A Conseil d'État (államtanács) a két előzetes döntéshozatal iránti kérelmében feltett kérdésével lényegében azt kívánja megtudni, hogy az EUMSZ 56. cikkből következő átláthatósági kötelezettség alkalmazandó-e a valamely ágazat reprezentatív munkavállalói és munkáltatói szervezetei által megkötött olyan kollektív megállapodás hatályának az adott tagállam által az ágazat valamennyi munkáltatójára és munkavállalójára való kiterjesztésére, amely a szociális partnerek által kiválasztott egyetlen gazdasági szereplőre bízza a munkavállalók számára kialakított kötelező kiegészítő biztosítási rendszer kezelését.

27 Elsőként előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy a nemzeti hatóságok közreműködését – így különösen szolgáltatási koncesszió odaítélését – feltételező szolgáltatásnyújtást illetően az átláthatósági kötelezettség nem minden műveletre alkalmazandó, hanem kizárólag azokra, amelyek egyértelműen határokon átnyúló érdeket képviselnek azáltal, hogy objektíve alkalmasak a szolgáltatási koncessziókat

odaítélő hatóság tagállamától eltérő tagállamban letelepedett gazdasági szereplők érdeklődésének felkeltésére (lásd analógia útján különösen: SECAP és Santorso ítélet, C-147/06 és C-148/06, EU:C:2008:277, 24. pont).

28 Ebben a tekintetben meg kell állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság nem állapította meg azon szükséges elemek meglétét, amelyek a Bíróság számára lehetővé tennék annak megvizsgálását, hogy az alapügyekben fennáll-e egyértelmű határon átnyúló érdek. Márpedig emlékeztetni kell arra, hogy – amint az az eljárási szabályzat 94. cikkéből kitűnik –, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben a Bírósággal ismertetni kell a kérdések alapját képező tényeket, továbbá többek között az e tények és e kérdések közötti kapcsolatot. Ennélfogva az egyértelmű határon átnyúló érdek fennállásának megvizsgálásához szükséges elemek megállapítását – csakúgy, mint az összes olyan megállapítást, amely a nemzeti bíróságok feladata, és amelytől az Unió valamely másodlagos jogi vagy elsődleges jogi aktusának alkalmazhatósága függ – az ügy Bíróság elé terjesztése előtt kell elvégezni (lásd: Azienda sanitaria locale n. 5 „Spezzino” és társai ítélet, C-113/13, EU:C:2014:2440, 47. pont).

29 Mindazonáltal azon együttműködés szellemében, amelynek az előzetes döntéshozatali eljárás keretében a nemzeti bíróságok és a Bíróság közötti viszonyban irányadónak kell lennie, a kérdést előterjesztő bíróságnak az egyértelmű határon átnyúló érdek esetleges fennállására vonatkozó előzetes megállapításainak hiánya nem feltétlenül jár a kérelem elfogadhatatlanságával, ha a Bíróság az iratok tartalmára tekintettel úgy véli, hogy képes hasznos választ adni a kérdést előterjesztő bíróságnak. Ez többek között abban az esetben van így, ha az előzetes döntéshozatalra utaló határozat elegendő releváns elemet tartalmaz az ilyen érdek esetleges fennállásának megvizsgálásához (Enterprise Focused Solutions ítélet, C-278/14, EU:C:2015:228, 19. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

30 Az egyértelmű határokon átnyúló érdek fennállását az érintett piacra jellemző tulajdonságokra tekintettel, az összes releváns szempont – így a piac gazdasági jelentősége, a teljesítés helye, illetve a műszaki jellemzői – alapján kell mérlegelni (lásd ebben az értelemben különösen: Belgacom-ítélet, C-221/12, EU:C:2013:736, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

31 Az egyértelmű határokon átnyúló érdeket illetően ki kell emelni, hogy az érintett felek észrevételei e kérdést illetően véleménykülönbségeket mutatnak.

32 Ebből következően a Bíróság válaszadására csak azzal a feltétellel kerülhet sor, ha az alapügyben a kérdést előterjesztő bíróság meg tudja állapítani az egyértelmű határon átnyúló érdek fennállását (Enterprise Focused Solutions ítélet, C-278/14, EU:C:2015:228, 19. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Következésképpen az alábbi megfontolások azzal a fenntartással érvényesek, hogy az alapügyekben szereplő mindegyik, az érintett ágazatok valamennyi munkáltatójára és munkavállalójára vonatkozó kiegészítő biztosítási rendszer egyértelmű határokon átnyúló érdeket képvisel, amelynek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

33 Másodszor ki kell emelni, hogy ha a hatóság meghatározott időszakra az adott ágazat valamennyi munkáltatója és munkavállalója számára kötelezővé teszi a kötelező kiegészítő biztosítási rendszer kezelésével megbízott egyetlen szervezetet kijelölő kollektív megállapodást, e határozat azok számára is kötelező, akik – mivel az aláíró szervezeteknek nem tagjai – nem voltak képviselve az érintett megállapodás tárgyalása és megkötése során.

34 Harmadszor, éppen az említett határozat keletkezteti e szervezet kizárólagos jogát (lásd ebben az értelemben: Albany-ítélet, C-67/96, EU:C:1999:430, 90. pont). E kiterjesztő határozat a más tagállamokban letelepedett és e kezelési tevékenység gyakorlásában potenciálisan érdekelt vállalkozókat kizáró hatással jár (lásd analógia útján: Sporting Exchange ítélet, C-203/08, EU:C:2010:307, 47. pont).

35 Negyedszer, a kizárólagos jognak a hatóság általi létrehozása főszabály szerint magában foglalja az átláthatósági kötelezettség tiszteletben tartását (lásd ebben az értelemben: Sporting Exchange-ítélet, C-203/08, EU:C:2010:307, 47. pont). Következésképpen az, hogy e hatóság a kiegészítő biztosítási

rendszer kezelésére egyetlen szervezetet kijelölő kollektív megállapodás kötelező alkalmazásának kiterjesztéséhez való jogát gyakorolja, megköveteli azt, hogy a kijelölttől eltérő, potenciálisan érdekelt gazdasági szereplőknek előzetesen alkalmuk legyen jelezni az ilyen kezelési feladatok ellátására vonatkozó érdeklődésüket, valamint hogy az ezen kiegészítő rendszer kezelésével megbízott gazdasági szereplő kijelölése teljesen pártatlanul történjék.

36 A feltett kérdéssel kapcsolatban kitűnik, hogy az olyan mechanizmusban, mint amilyenről az alapügyben szó van, a kizárólagos jog a hatóság beavatkozása nyomán keletkezett, amelynek főszabály szerint tiszteletben kell tartania az EUMSZ 56. cikkből eredő átláthatósági kötelezettséget.

37 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy az alapügyben szereplő kiterjesztő határozat tárgyából – azaz valamely ágazat reprezentatív munkáltatói és munkavállalói szervezetei által folytatott kollektív tárgyalásokat követően megkötött megállapodásból – nem következik az, hogy e határozatra ne vonatkoznának az EUMSZ 56. cikkből eredő átláthatósági követelmények.

38 Az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy az átláthatósági kötelezettség az egyenlő bánásmód és a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvéből ered, amelynek tiszteletben tartását megköveteli az EUMSZ 56. cikk által biztosított szolgáltatásnyújtás szabadsága. Az odaítélési eljárás lefolytatásának helye szerinti tagállamban székhellyel rendelkező vállalkozás részére történő odaítélés átláthatóságának teljes hiánya ugyanis eltérő bánásmódnak minősül, amelynek hatásai az összes, más tagállamban székhellyel rendelkező, potenciálisan érdekelt vállalkozás hátrányára érvényesülnek, mivel azoknak nem volt valós lehetőségük arra, hogy érdeklődésüket kinyilvánítsák, és ezen eltérő bánásmód főszabály szerint állampolgárságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül, amelyet főszabály szerint többek között az EUMSZ 56. cikk is tilt (lásd ebben az értelemben különösen: Coname-ítélet, C-231/03, EU:C:2005:487, 17–19. pont; Belgacom-ítélet, C-221/12, EU:C:2013:736, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

39 Az átláthatóság említett követelménye – anélkül, hogy szükségszerűen pályázat kiírására vonatkozó kötelezettséggel járna – olyan megfelelő mértékű nyilvánosság biztosítását jelenti, amely lehetővé teszi egyrészt az odaítélési eljárás verseny számára történő megnyitását, másrészt a pártatlanságának ellenőrzését (lásd különösen ebben az értelemben: Engelmann-ítélet, C-64/08, EU:C:2010:506, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

40 Emlékeztetni kell arra, hogy a két ügyben feltett kérdés csak arra a határozatra vonatkozik, amellyel a hatóság elrendeli a kollektív megállapodásnak az adott ágazat valamennyi munkáltatójára és munkavállalójára való kiterjesztését. Egyébként azon munkáltatók jogait, akik e megállapodás megkötésében nem vettek részt, csupán e kiterjesztés érinti.

41 Következésképpen valamely tagállam főszabály szerint csak akkor biztosíthat kizárólagos jogot valamely gazdasági szereplő javára azáltal, hogy az adott ágazat valamennyi munkáltatója és munkavállalója számára kötelezővé teszi azt a kollektív megállapodást, amely az ezen ágazat munkavállalói számára kialakított kötelező kiegészítő biztosítási rendszer kezelésével ezt a – szociális partnerek által kiválasztott – gazdasági szereplőt bízza meg, ha az egyetlen biztosító szervezetet kijelölő kollektív megállapodást kiterjesztő határozat meghozatalára azzal a feltétellel kerül sor, hogy az átláthatósági kötelezettséget tiszteletben tartják.

42 Márpedig e tekintetben meg kell állapítani egyrészt, hogy sem a kérdést előterjesztő bíróság, sem a francia kormány nem hozott fel semmilyen, azt lehetségesen igazoló körülményt, hogy a kiegészítő biztosítási rendszer kezelésére vonatkozó kizárólagos jog odaítélésére a nyilvánosság minden formájának kizárásával került sor.

43 A jelen ügyben a francia kormány úgy érvel, hogy az olyan szabályok, mint amilyenek az alapügyben szereplő kiterjesztő rendeletek elfogadásának hátterét képezték, megfelelően tiszteletben tartják az átláthatósági kötelezettséget.

44 Amint azt a jelen ítélet 39. pontja felidézte, e kötelezettség – anélkül, hogy szükségszerűen pályázat kiírására vonatkozó kötelezettséggel járna – olyan megfelelő mértékű nyilvánosság biztosítását jelenti, amely lehetővé teszi egyrészt az odaítélési eljárás verseny számára történő megnyitását, másrészt a pártatlanságának ellenőrzését.

45 Márpedig az, hogy a kollektív szerződéseket és megállapodásokat, továbbá azok módosító záradékait letétbe kell helyezni a közigazgatási hatóságnál és azok hozzáférhetők az interneten, valamint az, hogy hivatalos lapban felhívást kell közzétenni, amely szerint az ilyen módosító záradék kiterjesztési eljárásának megindítását tervezik, továbbá az érintett szervezetek és személyek azon lehetősége, hogy e közzétételt követően ismertessék észrevételeiket, még együttesen sem biztosít olyan megfelelő mértékű nyilvánosságot, amely alapján az érdekelt gazdasági szereplők az átláthatósági kötelezettség céljainak megfelelően azelőtt jelezhetnék az alapügyben szóban forgó biztosítási rendszer kezelése iránti érdeklődésüket, mielőtt teljesen pártatlan módon sor kerülne e kiterjesztő határozatot meghozatalára. Az érdekeltek ugyanis csak tizenöt napon belül ismertethetik észrevételeiket, amely – a sürgősség esetét leszámítva – lényegesen rövidebb a 2011. november 30-i 1251/2011/EU bizottsági rendelettel (HL L 319., 43. o.) módosított, az építési beruházásra, az árubeszerzésre és a szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 2004. március 31-i 2004/18/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 134., 114. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 7. kötet, 132. o.; helyesbítés: HL 2004. L 351., 44. o.) 38., 59. és 65. cikkében előírt határidőknél, amely irányelv ugyan a jelen ügyben nem alkalmazható, ám e tekintetben hivatkozási alapként szolgálhat. Ezenkívül, a francia kormány által a Bíróság előtti tárgyalás során előterjesztett észrevételek szerint, az illetékes miniszter feladata egyszerűen a jogszerűség vizsgálatára szorítkozik. Ez alapján úgy tűnik, hogy az olyan előnyösebb ajánlat, amelyről valamely érdekelt személy tájékoztatja az említett minisztert, nem akadályozhatja meg e megállapodás kiterjesztését, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell ellenőriznie.

46 A fenti megfontolások összességére tekintettel a két ügyben feltett kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUMSZ 56. cikkből eredő átláthatósági kötelezettséggel ellentétes a valamely ágazat reprezentatív munkavállalói és munkáltatói szervezetei által megkötött, a munkavállalók számára kialakított kötelező kiegészítő biztosítási rendszer kezelését a szociális partnerek által kiválasztott egyetlen gazdasági szereplőre bízó kollektív megállapodás hatályának az adott tagállam által az ágazat valamennyi munkáltatójára és munkavállalójára oly módon történő kiterjesztése, hogy a nemzeti szabályozás nem biztosít olyan megfelelő mértékű nyilvánosságot, amely lehetővé tenné az illetékes hatóság számára az előnyösebb ajánlat létezésével kapcsolatban tudomására juttatott információk teljes mértékű figyelembevételét.

A jelen ítélet időbeli hatályának korlátozásáról

47 Írásbeli észrevételeiben a francia kormány kéri a Bíróságtól a jelen ítélet hatályának időbeli korlátozását, amennyiben a Bíróság úgy tekintené, hogy az olyan, nyilvánosság biztosítására irányuló intézkedések, amilyenek az alapügyben szereplő kiterjesztő rendeletek elfogadásának hátterét képezik, nem tartják megfelelően tiszteletben az átláthatósági kötelezettségből fakadó követelményeket. E korlátozásnak lehetővé kellene tennie, hogy e kiterjesztő rendeletek továbbra is joghatást váltsanak ki az érintett rendszerek által előírt, folyamatban lévő időszak végéig, és a jelen ítélet joghatásai csak a jelen ítéletet követően kiterjesztett hasonló kollektív megállapodásokra vonatkozzanak.

48 A francia kormány arra hivatkozik egyrészt, hogy a szociális partnerek által a fennálló kiegészítő biztosítási rendszerek keretében kijelölt egyetlen biztosító szervezettel való szerződéskötés általános kötelezettségének kétségbe vonása súlyos következményekkel jár, mivel az ingatlanágazat 142 000 és a pékipari és sütőipari ágazat 117 476 munkavállalóján túl az összes szakmai ágazatot együttvéve hozzávetőlegesen 2 400 000 munkavállalót érint. Ez ugyanis az ezen rendszerek keretében különösen jelentős, magas fokú szolidaritás által jellemzett kockázatmegosztás gyakorlatba átültetett elvének megsértését eredményezné, amely egyszerre érintené hátrányosan e rendszerek pénzügyi egyensúlyát

és az általuk előírt biztosítási jogosultságokat. Következésképpen ennek kétségbe vonása sértené azt a védelmet, amelyet az érintett munkavállalók jelenleg e rendszerek keretében élveznek. Ezenkívül ebből jelentős számú per is keletkezhet a nemzeti bíróságok előtt.

49 Másrészt az érintett gazdasági szereplők – különös tekintettel a biztosító szervezetet kijelölő megállapodások rendszeres, legfeljebb ötévenkénti felülvizsgálatára vonatkozó kötelezettségére – jóhiszeműen, a hatályos nemzeti szabályozást szigorúan betartva, továbbá annak ismerete hiányában jártak el, hogy sérült-e az átláthatósági kötelezettség.

50 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy a Bíróság az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében csakis teljesen kivételes esetben folyamodhat ahhoz, hogy korlátozza bármely érdekeltnek a Bíróság által értelmezett rendelkezésre a jóhiszeműen létrehozott jogviszonyok vitatása végett történő hivatkozásra való lehetőségét (lásd különösen: Transportes Jordi Besora ítélet, C-82/12, EU:C:2014:108, 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ezen ítélkezési gyakorlatnak az alapügyek vonatkozásában történő értékeléséhez szükséges figyelembe venni a közbeszerzési jog sajátosságait, valamint az alapügybeli helyzet igen különleges jellegét.

51 Ugyanis a 2007. december 11-i 2007/66/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL L 335., 31. o.) módosított, az árubeszerzésre és az építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélésével kapcsolatos jogorvoslati eljárás alkalmazására vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló, 1989. december 21-i 89/665/EGK tanácsi irányelvnek (HL L 395., 33. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 246. o.) a 2007/66 irányelv (25)–(27) preambulumbekezdésének fényében értelmezett 2d. és 2f. cikke megengedi a tagállamok számára, hogy bizonyos feltételek mellett korlátozzák az uniós jogot sértő módon megkötött ügyletekkel szembeni keresetindítás lehetőségét (lásd ebben az értelemben: MedEval-ítélet, C-166/14, EU:C:2015:779, 34. és 35. pont). Ebből az következik, hogy bizonyos körülmények között a jogbizonytalanság elkerüléséhez fűződő érdek igazolhatja a már teljesített szerződéses helyzetek stabilitásának az uniós jog tiszteletben tartása elé való helyezését.

52 A jelen ügyekben az alapügyekben szereplő kiterjesztő határozatok főként azon munkáltatók és munkavállalók tekintetében igazoltak, akik a szóban forgó kiterjesztett kollektív szerződések alapján különösen érzékeny szociális hátterű kiegészítő biztosítási szerződést kötöttek. Mivel e munkáltatók és e munkavállalók közvetlenül nem vettek részt a kiterjesztési eljárásban, meg kell állapítani, hogy olyan jogi helyzet alapján vállaltak számukra kiegészítő biztosítási jogosultságokat nyújtó szerződéses kötelezettségeket, amelyet a Bíróság az EUMSZ 56. cikkből eredő átláthatósági kötelezettség konkrét hatályát illetően csak a jelen ítéletben ismertetett.

53 Az alapügyek sajátos feltételei mellett meg kell állapítani, hogy a jelen ítélet hatálya nem terjed ki azokra a kötelező kiegészítő biztosítási rendszer kezelésére egyetlen szervezetet kijelölő kollektív megállapodásokra, amelyeket a jelen ítélet kihirdetésének napját megelőzően hatóság tett kötelezővé az érintett ágazat valamennyi munkáltatója és munkavállalója számára, ez azonban nem érinti az ezen időpontot megelőzően előterjesztett kereseteket.

A költségekről

54 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (ötödik tanács) a következőképpen határozott:

Az EUMSZ 56. cikkből eredő átláthatósági kötelezettséggel ellentétes a valamely ágazat reprezentatív munkavállalói és munkáltatói szervezetei által megkötött, a munkavállalók számára kialakított kötelező kiegészítő biztosítási rendszer kezelését a szociális partnerek által kiválasztott egyetlen gazdasági szereplőre bízó kollektív megállapodás hatályának az adott tagállam által az ágazat valamennyi munkáltatójára és munkavállalójára oly módon történő kiterjesztése, hogy a nemzeti szabályozás nem biztosít olyan megfelelő mértékű nyilvánosságot, amely lehetővé tenné az illetékes hatóság számára az előnyösebb ajánlat létezésével kapcsolatban tudomására juttatott információk teljes mértékű figyelembevételét.

A jelen ítélet hatálya nem terjed ki azokra a kötelező kiegészítő biztosítási rendszer kezelésére egyetlen szervezetet kijelölő kollektív megállapodásokra, amelyeket a jelen ítélet kihirdetésének napját megelőzően hatóság tett kötelezővé az érintett ágazat valamennyi munkáltatója és munkavállalója számára, ez azonban nem érinti az ezen időpontot megelőzően előterjesztett kereseteket.

Aláírások